

Śródleśny staw Pustelnik

(czas ok. 4 godziny)

Wycieczkę proponuję rozpocząć przy głównej bramie wjazdowej do tułowickiego parku zamkowego. Stąd ruszamy ulicą Pocztową w kierunku kościoła parafialnego. Dla uatrakcyjnienia spaceru kilka starych fotografii i ciekawostek dotyczących mijanych po drodze obiektów.

Naprzeciw zamkowej bramy, po prawej stronie ulicy Pocztowej, stoi zażytkowy dom z XIX wieku. To dawny urząd rentowy, czyli budynek administracyjny zarządu hrabiowskich dóbr Frankenbergów. Budowlę wyróżnia ciekawa facjatka na poddaszu, ozdobiona trójkątnym szczytem. Podobna kamienica stoi po drugiej stronie ulicy. Zabudowa taka była kiedyś charakterystyczna dla tej części Tułowic. Domów ozdobionych elementami drewnianej kraty stało tu więcej. Jednak zostały one przebudowane w latach 70. XX wieku bądź wyburzone. Innym ciekawym domem jest kamienica nr 4, którą wyróżnia zachowany na elewacji kartusz herbowy Frankenbergów odlany w brązie, opatrzony datą 1889. Dom ten należał niegdyś do tułowickiego zakładu ogrodniczego.

Pierwszy zakład ogrodniczy w Tułowicach funkcjonował już w latach czterdziestych XIX wieku. W miejscowej szklarni hodowano wówczas ananasy. Po wyposażeniu zakładu w nowe szklarnie w 1884 roku oprócz tradycyjnych już ananasów wprowadzono uprawę brzoskwiń, poziomek i fig.

W położonym przed szklarnią ogrodzie różanym, który zastąpił stary ogród warzywny, posadzono setki wyselekcjonowanych róż i innych kwiatów. Pod koniec XIX wieku na terenie ogrodnictwa powstał też sad owocowy, tzw. francuski. Założył go francuski sadownik Lepere na zlecenie Frankenbergów.

Dawny urząd rentowy, fot. 1914

W 1884 r. w Tułowicach zbudowano nowoczesną szklarnię wg projektu Heidenreicha z Kopic. Metalową konstrukcję wykonała tułowicka odlewnia. Szklarnia ogrzewana była za pośrednictwem maszyny parowej z hrabiowskiej manufaktury porcelany, skąd rurami tłoczono gorącą wodę.

Dawne ogrodnictwo i herb Frankenbergów z datą 1883, fot. 2006

Dawna Cesarska Poczta, fot. 1918

Tuż za ogrodnictwem, po tej samej stronie ul. Pocztowej, znajduje się budynek poczty. Postawiono go w 1885 roku jako budynek Cesarskiej Poczty i Telegrafu. Poczta funkcjonuje w tym miejscu nieprzerwanie do dziś.

Zanim powstała poczta, korespondencja przychodziła do Tułowic nieregularnie, a hrabiowski stajenny musiał po nią jeździć konno do Niemodlina. Po 1885 roku omnibus pocztowy dwa razy dziennie przywoził listy i gazety.

Za budynkiem poczty przekraczamy główną drogę i idziemy wzdłuż ul. Szkolnej. Mijamy XIX-wieczny budynek dawnej katolickiej szkoły, który jeszcze w latach 70. XX w. był wykorzystywany na cele oświatowe. Obecnie mieści się tu Urząd Gminy. Obok odnajdziemy zażytkową kapliczkę z figurą św. Jana Nepomucena. Niestety oryginalną XVIII-wieczną figurę skradziono w 2002 roku.

Dawna szkoła katolicka, fot. 1915

Katolicki kościół parafialny, fot. 1914

Idąc ulicą Szkolną dochodzimy do katolickiego kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Rocha. Wybudowano go po tym, jak starszy kościół, wzmiankowany już 1447 roku, stojący zaledwie 100 m stąd (przy ul. 1-go Maja), groził zawaleniem. Budowę zakończono w 1840 roku.

Wnętrze kościoła i figura jego patrona, św. Rocha, fot. 2014

Kapliczka rycerza Dresske, fot. 2014

niesiona ze starego cmentarza i umieszczona w pozycji pionowej w murze ogrodzenia. W 1881 roku wybudowano nad nią kapliczkę dla ochrony.

W miejscu, gdzie kończą się kościelne mury, kończy się stara część Tułowic. Dalej idziemy ul. Szkolną, następnie skręcamy w lewo - w Ogrodową, a na jej końcu w prawo - w Jaśminową, po czym dochodzimy do polnej drogi biegnącej w kierunku torów kolejowych. Droga ta zaprowadzi nas do widocznego z daleka lasu i dalej, mniej niż 1 km, do grobli stawu Pustelnik.

Staw Pustelnik, fot. 2013

Staw Pustelnik to jeden z kilku stawów w okolicy. Kiedyś było ich więcej. Jednak już w XVIII wieku część osuszono i zamieniono na bardziej opłacalne pola lub łąki. W połowie XIX wieku, po wprowadzeniu nowego gatunku karpia tzw. królewskiego, hodowla ryb znów odżyła i zaczęła przynosić zyski. W tułowickim państwie stanowym funkcjonowało wówczas kilkanaście stawów, a ich powierzchnia sięgała ok. 225 ha. Największym był staw Olszowy o powierzchni 83 ha oraz łąwnik o powierzchni 51 ha. Pustelnik, nazywany wówczas Postiligotte, obejmował obszar około 37 ha i również zaliczany był do stawów dużych.

W stawie Pustelnik, tak jak i w pozostałych, hodowano głównie karpie, jednak trafiały się również liny, węgorze, miętusy, sumy, jazgarze, cała plejada białej ryby - w tym największej płoci - oraz szczupaki. Odłowy ryb przeprowadzono jesienią, co dwa lata. Powoli spuszczano wodę ze stawu, tak że ryba gromadziła się w tzw. dole rybnym, czyli w specjalnie wyprofilowanej części dna stawu. Stąd odławiano ją sieciami i w specjalnych nosidłach wynoszono na brzeg. Tu sortowano ją i przewożono w specjalnych beczkach do stawu przy zamku w Tułowicach. Tam ryby oczyszczały się z białego osadu; potem znów je odławiano i sprzedawano.

W drodze na staw Pustelnik przekraczamy tory kolejowe, które w jedną stronę prowadzą do Tułowic a w drugą do Goszczowic. Warto wiedzieć, że ułożono je już w 1887 roku, a ścieżka, którą idziemy w kierunku stawu, zaznaczona była na mapach już na początku XVIII wieku.

Spacerując brzegiem stawu mamy okazję obserwować bogactwo przyrody, jakie przez setki lat ukształtowało się tu wyłącznie dzięki działalności człowieka – rybaka. Przy stawie utworzyły się cenne zespoły florystyczne i faunistyczne, unikatowe na obszarze Opolszczyzny. Fauna tego obszaru należy do szczególnie bogatych i zróżnicowanych – stwierdzono gniazdowanie ponad 30 gatunków ptaków, a liczba wszystkich zarejestrowanych gatunków sięga 200. Na stawach tych lub w okolicznych lasach lęgą się regularnie perkozy, gęsi gęgawe oraz zagrożone wyginięciem czarne bociany, bąki, bączki i żurawie. Poza tym można tu spotkać korpiatkę, kokoszkę wodną, siewczkę rzeczną, zimorodka, derkacza, bekasa, słonkę, kanie: rdzawą i czarną. Pojawia się tu bielik oraz błotniak stawowy, krogulec, pustułka, kobuz. Przy strefie brzegowej obserwuje się wydry. Występują tu też rzadkie gatunki płazów, m.in. ropuch i kumaków. Flora tego obszaru jest bogata i zróżnicowana. W stawie rozwijają się cenne zespoły roślinności szuwarowej i wodnej. Również tutejszy las, dochodzący prawie do samej wody, okrywa wybujała roślinność. Znajdziemy tu doskonałe miejsce do odpoczynku w otoczeniu przyrody.

Las przy stawie Pustelnik, fot. 2013